

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ УПРАВЛІНЯ
КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Лохвицький район

Полтава
ТОВ «АСМІ»
2012

УДК: 904(457.53)
ББК: 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

*Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею.
Протокол № 8 від 29 серпня 2012 р.*

Головна редакційна колегія:

Волошин Ю.В., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;
Киридон А.М., доктор історичних наук, Київський міжнародний університет;
Кривошея В.В., доктор історичних наук, заступник директора Українського інституту національної пам'яті;
Мокляк В.О., заступник директора з наукової роботи Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;
Моргунов Ю.Ю., доктор історичних наук, Інститут археології Російської Академії Наук;
Пархоменко В.О., заступник – керівник апарату Полтавської облдержадміністрації;
Супрун Т.Ю., учений секретар Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;
Супруненко О.Б., кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України;
Титаренко В.П., доктор історичних наук, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка;
Титова О.М., кандидат історичних наук, директор Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК;
Фасій Г.І., начальник управління культури Полтавської облдержадміністрації;
Фесик К.Б., директор Полтавського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;
Якименко М.А., доктор історичних наук, професор, Полтавська державна аграрна академія.

Упорядкування, підготовка до друку В. О. Мокляка

*При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.*

Автори статей: В.А. Андрієць, А.С. Ароян, В.В. Бережна, С.І. Бочарова, О.О. Вільмовська, В.А. Войналович, І.М. Гавриленко, В.В. Касьян, О.В. Коваленко, О.С. Лимар, Л.М. Лугова, Р.С. Луговий, І.С. Мельникова, В.О. Мокляк, Ю.Ю. Моргунов, А.М. Наговіцина, М.І. Назаренко, Г.М. Некрасова, В.А. Павленко, О.В. Пальчик, Ю.О. Пуголовко, Н.М. Сиволап, О.А. Скирда, О.В. Стригіна, О.Б. Супруненко, А.І. Тимошук, О.М. Ткаченко, Н.Я. Цехмістро, Н.Ф. Шаповал, Ю.О. Шилів, Н.Д. Янко.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область.
3-43 Лохвицький район [Текст] = Register of Monuments of History and Culture of Ukraine: Poltava Region. Lohvitsa district / Полт. краєзн. муз.; В.А. Андрієць, А.С. Ароян, В.В. Бережна та ін.; голов. ред. кол.: Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, В.В. Кривошея та ін.; [упорядн., наук. ред. В.О. Мокляк]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 440 с.

ISBN 978-966-182-223-7

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської області. Даний випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Лохвицького району Полтавської області.

УДК: 904(457.53)
ББК: 63.3(4Укр-4Пол)-7

© Полтавський краєзнавчий музей, 2012.
© В.А. Андрієць, В.О. Мокляк, В.В. Шерстюк,
О.А. Скирда, ілюстрації, 2012
© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2012

ISBN 978-966-182-223-7

чені, а дах самої будівлі, що первісно був укритий червоною черепицею, перекритий шифером.

Незважаючи на названі втрати та майже столітній термін експлуатації споруда є яскравим зразком українського модерну в архітектурі початку ХХ ст.

На даний час споруда земської школи використовується як житлове приміщення.

Джерела: Справочная клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – С. 126; Третья подворно-хозяйственная перепись в Полтавской губернии 1910 года: Лохвицкий уезд. – Полтава: Электр. Типогр. М.Г. Амчиславского, 1913. – С. 34; Полтавщина: Энциклопедический довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Укр. Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1992. – С. 288 – 290; Ханко В. Опанас Сластьон і декоративно-ужиткове мистецтво та архітектура // Ханко В. Полтавщина: Плин мистецтва, діячі. – К., 2007. – С. 189 – 199. Чепелик В.В. Пошук народного стилю в архітектурній творчості О.Г. Сластіона // Народна творчість та етнографія. – 1979. – № 2 (156). – С. 55 – 61; Чепелик В.В. Зберегти архітектурну спадщину від Сластьона на Лохвиччині // Зоря. – (Лохвиця). – 1976. – № 99. – С. 4, іл; Чепелик В.В. Пионер сельской архитектуры // Строительство и архитектура. – 1978. – № 1. – С. 27 – 32 ил.; Ханко В.М. Щедре гроно таланту // Наука і культура: Україна. Щорічник. Вип. 20. – К.: АН УРСР, Знання, 1986 – С. 360 – 365.

В.А. Павленко

Бербениці, с., Бербеницька сільська рада

84. Археологічний комплекс: городище і селище давньоруського часу (ХІІ – ХІІІ ст.) (археол.)

1. Городище та посад давньоруського часу (ХІІ – ХІІІ ст.). Городище зна-

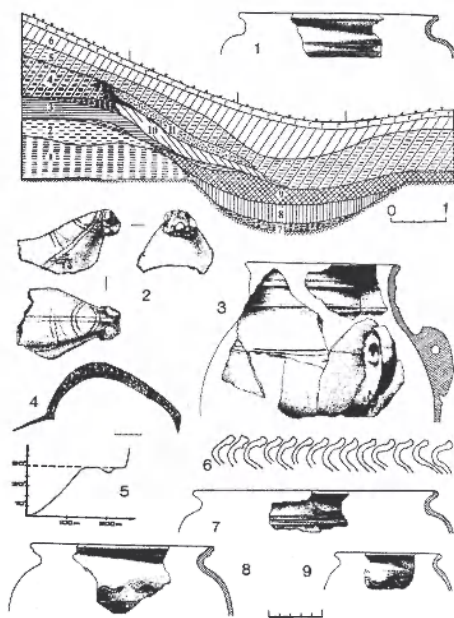
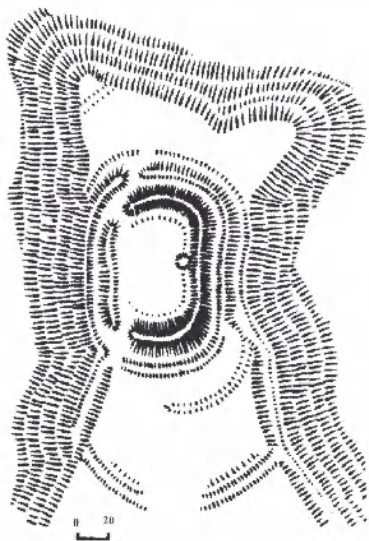

ходиться за 1,5 км на південь від села, в лісі, справа від автошляху мм. Лохвиця – Прилуки, в урочищі Вали або Бербеницький ліс – Городище. Укріплення займає середину високого (відносна висота над рівнем заплави 29 м) відрогу третьої тераси правого берега р. Суха Лохвиця, що виступає в долину в східному напрямку. Його схили і поверхня заліснені.

Городище виявлене 1928 р. М.Д. Ренським. Обстежувалося 1982 р. Ю.Ю. Моргуновим і В.В. Приймаком. Задовільний стан пам'ятки засвідчений розвідкою Р.С. Лугового та В.В. Касьяна 2010 р.

Майданчик городища має округлу в плані форму, зумовлену особливостями рельєфу. Широтні його боки спираються на паралельні краї відрогу, а з півночі та півдня будівельники укріплення максимально округлили торцеві боки підвищення. Поверхня майданчика, що має розміри 75 (північ – південь) x 45 (захід – схід) м, площею 0,35 га, пошкоджена скарбощукачами. Біля її східного краю розміщена заглибина колодязя розміром 12 x 14 м і глибиною близько 3,0 м. Уздовж усього периметру майданчика, перед валом, наявний рівчак від вибирання ґрунту для досипання валу.

Майданчик захищений подвійним кільцем валів і ровів, на півночі та півдні прорізаних наскрізним проїздом. Внутрішній вал найвищий з південно-

го напільного боку (близько 3 м), а найнижчий – з бокових (близько 1 м). Перший рів має глибину близько 2 м при ширині до 6 м. За ним розташований другий вал. З меридіональних боків його висота від дна рову досягає 5 м. На бічних сторонах другий вал насипаний

вздовж схилу, нижче рівня майданчика. З південного і західного боків другий рів відсутній, а на відроговому боці другий рів, що має глибину 2 м, огинає другий вал і перетворюється зі сходу на ескарп з невеликим валком уздовж його зовнішнього краю. Цей ескарп оточує схил яру і продовжується на південь поза межами городища ще на 170 м, захищаючи, таким чином, і посад, і частину селища. Аналогічно ескарп оточує і західний бік посаду. На плато у відроговому кутку посад оконтурений невеликим відрізком опилого рову, а з півдня захищений двома дугами невисоких валів і ровів, що виклинюються з бічних ескарпів. Площа напільної частини посаду досягає 1,6 га.

Культурні нашарування на майданчику городища мають потужність 0,6 м і містять гончарну давньоруську кераміку XI – середини XIII ст., а також уламки українського пізньосередньовічного посуду XVII ст., обмазки, сколи пісковика, деревне вугілля. Тут же виявлений уламок керамічного полив'яного водолія у вигляді загнужданого коня.

Дослідження внутрішнього схилу південного валу показали, що основа захисних укріплень зведена у першій половині XII ст. на верхньому краї очищеного від більш ранніх нашарувань материка. Близько середини XII ст. для забутовки зрубів проводилося вибирання материкового ґрунту на майданчику.

У відроговій частині посаду культурні нашарування не виявлені, а з напільного боку він незначно насичений матеріалами XII – XIII ст. Товщина таких нашарувань складає 0,4 м. Крім кераміки, тут виявлені точильця з пісковика та фрагмент ручки червоноглиняної амфори.

Останнім часом на майданчику городища стали помітними нові сліди діяльності скарбощуків – «металодетекторників».

Колекції знахідок з обстежень городища зберігаються у Полтавському та Лохвицькому краєзнавчих музеях.

2. Селище епохи Київської Русі (XI – XIII ст.) (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південь від села і займає підшву високого (відносна висота 29 м) відрогу третьої тераси правого берега р. Суха Лохвиця, утвореного впадаючими до її долини обводненими ярами, безпосередньо на південь від городища.

Обстежувалося Ю.Ю. Моргуновим 1982 р., оглядалося В.В. Приймаком 2001 р.

Займає площу більше 5 га. Поверхня розорюється.

Чорноземні гумусовані культурні нашарування досягають товщини 0,6 м і містять гончарну кераміку XII – XIII ст. З селища походить залізний серп київського типу, виявлений під час оранки.

Колекція знахідок зберігалася у Лохвицькому краєзнавчому музеї, окремі знахідки – у фондах Чернухинського історико-краєзнавчого музею.

Джерела та література: Ренский М.Д. Звіт про археологічні дослідження на Лохвиччині рр. 1927 і 1928 // НА ІА НАНУ. – Ф. ВУАК. – № 550; Моргунов Ю.Ю. Отчёт о работе Посульской разведочной группы ИА АН СССР в 1982 г. на территории Полтавской и Черниговской областей УССР // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1982/37. – № 20414; Приймак В.В. Отчет о работах Полтавского разведотряда в 1981 – 1982 гг. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1981-1982/33в. – № 20908. – Арк. 2 – 3. – Табл. 16 – 20; 33; Луговий Р.С., Касьян В.В. Звіт про археологічні розвідки у Лохвицькому, Семенівському та Великобагачанському районах Полтавської області у 2010 році // НА ІА НАНУ; НА ЦОД-ПА. – Ф. е. – Спр. 667. – Арк. 7. – Рис. 13 – 15; Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – Київ: Наук. думка, 1982. – С. 65; Моргунов Ю.Ю. Функциональное назначение пограничных городищ Юго-Восточной Руси // Археологические исследования на

Полтавщине: сб. н. ст. [науч. ред. Супруненко А.Б.]. – Полтава: изд. ПКМ, 1990. – С. 99, 105; Моргунов Ю.Ю. Древнерусские городища в окрестностях летописного города Лохвицы // Советская археология. – Москва: Наука, 1988. – № 2. – С. 203; Приймак В.В. Про деякі роменські й давньоруські пам'ятки Середнього Посулля // 100-річчя Полтавського краєзнавчого музею: М-ли ювілейної наук. конф. [науч. ред. Супруненко О.Б.]. – Полтава: вид. ПКМ, 1991. – Ч. 2: Археологія Полтавщини. – С. 80; Моргунов Ю.Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы. – Курск: изд. ИА РАН, Курск. гос. обл. музея археологии, 1996. – С. 61 – 63; Кучера М.П. Слов'яно-руські городища VIII – XIII ст. між Саном і Сіверським Дінцем. – Київ: вид. ІА НАНУ, 1999. – С. 220; Білоусько О.А., Супруненко О.Б., Мироненко К.М. Середньовічна історія Полтавщини (V – I половина XVI ст.): Підручник для 7-го кл. загальноосвітньої школи. – Полтава: Оріяна, 2004. – С. 82.

Ю.Ю. Моргунов, О.Б. Супруненко

85. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на південь від західної околиці села, на плато правого берега р. Суха Лохвиця.

Обстежувався О.М. Ткаченком у 1988 р. та Р.С. Луговим, В.В. Касьяном у 2010 р.

Складається з трьох курганів. Висота 0,5 м, 0,5 м та 0,7 м, діаметр 15 м, 15 м та 18 м.

Розкопки не проводилися. Насипи розорюються.

Джерела: Мельникова И.С. Отчет об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области: (По подготовке материалов к Своду памятников истории и культуры) // НА ПКМ. – Спр. № 03-276. – С. 6; Мельникова И.С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1988 г. в Лохвицком, Пирятинском и Чернухинском районах Полтавской области // НА ПКМ. – Спр. № 03-277. – Рис. 6; Луговий Р.С., Касьян В.В. Звіт про археологічні розвідки у Лохвицькому, Семенівському та Ве-

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Лохвицький район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, Т.Ю. Супрун, К.Б. Фесик.
Комп'ютерна верстка – Є.А. Кулинич.

Підписано до друку 29.11.2012 р.
Формат паперу 70×100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 35,8. Тираж 300 пр. Зам. № 6071.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».
36011, м. Полтава, вул. В. Міщенко, 2.
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідectво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №3357 від 25.12.2008 р.